

Het gezin Krauzmann- Chrzanowski: Salomon, Chana en Toni

Frankenstraat 200, Maastricht

Op donderdag 20 juni 2019 stonden wij ook op deze plek. Toen om de broers Betisch (1896-1944) en Samuel Wolf Strumwasser (1892-1943) te herdenken.

Nu staan wij hier om Salomon Krauzmann (1899-1943), zijn echtgenote Chana Krauzmann-Chrzanowski (1902-1942) en hun dochtertje Toni Krauzmann (1932-1942) een gezicht te geven en te denken aan de levens van hen en hun lotgenoten.

Het gezin Krauzmann verhuisde op 13 maart 1941 naar het pand waarvoor wij staan.¹ Zij bewoonden drie kamers op de eerste etage. In augustus verhuizen de broers Strumwasser ook naar Frankenstraat 200, zij kregen elk een eigen kamer op de begane grond. De Strumwassers waren afkomstig uit Galicië (in de huidige Oekraïne), de Salomon en Chana Krauzmann kwamen uit Duits-Silezië (in het huidige Polen).²

Afgezien van dit verschil in geografische herkomst hadden de familie Krauzmann en de broers Strumwasser veel gemeen. Salomon Krauzmann, Betisch Strumwasser en Samuel Strumwasser waren alle drie handelaren in manufacturen, textielwaren.³ Ze hadden ook een gedeeld verleden met vele andere Joodse vluchtelingen die we in 2019 herdacht hebben, namelijk dat ze uit de huidige Poolse en Oekraïense via het Ruhrgebied, met name via het stadsdeel Hamborn van Duisburg naar Limburg waren getrokken. In 2019 hebben verschillende van mijn collega's veel informatie gekregen over leden van deze groep door de actieve inzet van een medewerkster van het Stadsarchief Duisburg. Helaas ging zij ruim een jaar geleden met pensioen, waardoor ik een jaar geleden, toen ik inlichtingen vroeg, een weinig behulpzame reactie kreeg.

Over het gezin Krauzmann weten we daardoor niet zo veel. Maar hetgeen we wel weten geeft toch een indringend beeld.

In Hamborn, westelijk van Oberhausen, ontstond een ware kolonie van Joden uit Oost-Europa (de Ost-Juden).

---

¹ Persoonskaarten, afdeling Burgerzaken Gemeente Maastricht.

² Persoonlijke mededeling van Iraanse Farèn Sallak, Frankenstraat 200.

³ Persoonskaarten, afdeling Burgerzaken Gemeente Maastricht.

Toen August Thyssen daar in 1889 zijn eerst hoogoven- en staalfabriek vestigde was Hamborn nog een dorp. Maar hand in hand met de industrie groeide de stad: 30.000 inwoners in 1900, 100.000 in 1910. In 1929 werd Hamborn het een onderdeel van Duisburg.⁴ In 1910 telde de Joodse gemeenschap 351 leden en in 1929 838. Na de machtsovername door Hitler in 1933 daalde dit aantal snel.⁵ Ook de familie Krauzmann emigreerde in 1933 van Hamborn naar Maastricht.

Salomon Krauzmann werd op 26 juni 1899 geboren in Wodzilaw in Duits-Silezië, ten zuidwesten van Katowice. Over zijn jeugd is niets bekend. Sinds 1921 echter, woonde hij reeds in Duitsland, in Hamborn op de Duisbergerstrasse 288. Op 9 oktober 1929 huwde hij in Duisburg-Hamborn met Chana Chrzanowski. Zij was in 1902 geboren in Poremba, eveneens in de buurt van Katowice.⁶

In 1932 kreeg het echtpaar een dochter, Toni. In die tijd woonde het gezin in Hamborn op de Hagedornstrasse 25.⁷

Na de machtsovername door Hitler, koos het gezin Krauzmann, zoals gezegd, al spoedig voor een vertrek naar Nederland. Ze vestigden zich reeds op 15 april 1933 op de Lage Barakken 4 in Maastricht. Salomon Krauzmann staat in Nederlandse bronnen te boek als handelaar in manufacturen. Op 18 oktober 1935 verhuisde het gezin naar het adres Duitse Poort 32. Daar bleven ze wonen tot ze in maart 1941 verhuisden naar het pand waarvoor wij staan.⁸

Een van de weinig zaken die we uit de jaren 1935-1941 weten is dat Krauzmann, net als de familie Sanders waarover we straks spreken, in 1939 een financiële bijdrage leverde aan de Nederlandsche Zionistenbond.⁹

---

⁴ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Hamborn>; <https://de.wikipedia.org/wiki/Hamborn>; https://en.wikipedia.org/wiki/Thyssen_AG

⁵ <http://www.jüdische-gemeinden.de/index.php/gemeinden/h-j/832-hamborn-nordrhein-westfalen>.

⁶ Persoonskaarten, afdeling Burgerzaken Gemeente Maastricht.

⁷ Persoonskaarten, afdeling Burgerzaken Gemeente Maastricht; en inlichtingen uit Stadsarchief Hamborn, Duisland. Met dank aan PéJé Knegtman. Bevestigd door Dr. Michael Kanther, Stadtarchiv, Duisburg, 7 september 2020.

⁸ Persoonskaarten, afdeling Burgerzaken Gemeente Maastricht.

⁹ *De Joodsche Wachter: Weekblad, Orgaan van den Nederlandschen Zionistenbond* 35 (20) (19 mei 1939), 140.

Vanaf mei 1940 was Nederland door Duitsland bezet en werd ook hier de nazistische rassenpolitiek ingevoerd. Op maandagochtend 24 augustus 1942 kwamen rechercheur Willem Janissen en zijn collega's van de Maastrichtse gemeentepolitie aan de deur met een oproep dat de broers Strumwasser en de familie Krauzmann zich de volgende dag vanaf 16:00 moesten melden bij een school aan de Professor Pieter Willemstraat. In de toelichting stond dat zij in kamp Westerbork een geneeskundige keuring zouden ondergaan, om vervolgens in Duitsland onder politietoezicht werkzaamheden te verrichten. Nadat zij zich 25 augustus gemeld hadden werd de woning verzegeld. Op 28 augustus doorzocht de Maastrichtse politie de woning om bederfelijke waren af te voeren. In het geval van Krauzmann ging het om 'diverse restjes grutterswaren, een glas, en een doos stroop'.¹⁰ Hoe prozaïsch kan terreur zijn?

Het tempo waarin het gezin Krauzmann werd opgepakt, afgevoerd naar Westerbork en op transport naar Auschwitz werd gestuurd lag verbijsterend hoog. Nadat Salomon en zijn gezin zich op 25 augustus gemeld hadden, werden ze direct naar Westerbork vervoerd. Daar stonden ze op de nominatie om reeds op 26 of 27 augustus op transport naar Auschwitz te worden gesteld. Maar dat werd uiteindelijk 28 augustus. Dit was het 14de transport vanuit Westerbork naar Auschwitz, van in totaal 608 personen.¹¹

Niet lang hun aankomst in Auschwitz werden Chana Krauzmann-Chrzanowska, toen 40 jaar oud, en haar 10 jaar oude dochter Toni naar de gaskamers gevoerd.¹²

Salomon Krauzmann werd te werk gesteld in de fabrieken van IG Farben, Krupp, of andere bedrijven, behorend bij het kamp Auschwitz III – Monowitz. Op of voor 31 januari 1943 werd ook hij echter, 43 jaar oud vermoord.¹³

Het is een eer hen vandaag te mogen gedenken.

Ernst Homburg, 14 september 2021

---

¹⁰ Recherche rapport 161 (25 augustus 1941) en 161A (28 augustus 1941), RHCL, GAM Gemeentepolitie Maastricht 1814-1994 20.108A, met dank aan Erik F. van Rijsselt.

¹¹ Cartotheek Joodse Raad; Zie ook: Guus Luijters, *In memoriam: de gedeporteerde en vermoorde Joodse, Roma en Sinti kinderen 1942-1945* (Amsterdam: Nieuw Amsterdam, 2012), 43-45.

¹² Persoonskaarten, afdeling Burgerzaken Gemeente Maastricht; Joods Monument; WieWasWie.nl

¹³ Persoonskaarten, afdeling Burgerzaken Gemeente Maastricht; Joods Monument; WieWasWie.nl

